

Lakivaliokunnalle

Asiantuntijalausunto

HE 136/2018 vp.

Tuomarinkoulutuslautakunta on ollut oikeusministeriön kuultavana laadittaessa hallituksen esitystä tuomioistuinlain muuttamisesta. Lautakunnan puolesta silloin esitetyt näkökohdat on otettu huomioon lakiehdotuksessa. Lautakunta kannattaa lakiesitystä siltä osin kuin se koskee sen toiminnan järjestämistä, eikä lautakunta ole kokouksissaan käsitellyt tai ottanut kantaa lakiesitykseen muilta osin. Tästä syystä tämäkin lausunto koskee lakiesitystä lautakunnan toimintaan liittyviltä osin.

Vuoden 2017 alussa toimintansa aloittaneen lautakunnan tehtäväkenttä on kaksijakoinen. Lautakunta nimittää vuosittain käräjäoikeuksiin noin 140 käräjänotaaria ja tekee esivalinnan hovi- ja hallinto-oikeuksien 15 -20 asessorin virkaan. Vuosittain hakijoita käräjänotaarivirkoihin on noin 400 ja asessorivirkoihin noin 100. Nimensä mukaisesti tuomarinkoulutuslautakunnan keskeinen tehtävä on kuitenkin tuomarikoulutuksen ja tuomioistuinten muun henkilöstön koulutuksen suunnittelu yhteistyössä tuomioistuinten ja oikeusministeriön kanssa.

Edellä selostetut hakumenettelyt on tähän mennessä toteutettu kaksi kertaa ja niistä saadun palautteen valossa näyttää siltä, että nämä menettelyt ovat täyttäneet niille asetetut odotukset. Lautakunta kuitenkin seuraa vielä menettelyiden tarkoituksenmukaisuutta ja toimivuutta pidemmällä aikaperspektiivillä.

Lakiesityksen perusteluissa mainituista syistä on hyvä, että lautakunta saisi hakumenettelyjen toteuttamiseen ja tarvittaessa muihinkin tehtäviin palveluita tuomioistuinvirastolta.

Lautakunnan toiminnan käynnistämisen ja hakumenettelyjen suunnittelun vaatiman työmäärän johdosta lautakunta on vasta tämän vuoden aikana päässyt keskittymään tuomareiden ja tuomioistuinten muun henkilöstön koulutusstrategian uudistamiseen ja koulutuksen kehittämiseen.

Tuomarit ja tuomioistuinten muu henkilökunta ovat tuomioistuinten kallein ja tärkein resurssi. Heidän ammattitaitonsa varassa on se, kokevatko kansalaiset voivansa luottaa perus- ja ihmisoikeuksiensa sekä oikeusturvansa toteutumiseen. Henkilöstön perehdytys- ja täydennyskoulutus ei siten ole yllisyyttä, vaan yksi toimivan ja nykyaikaisen oikeusvaltion kulmakivistä.

Tuomioistuinlaissa on säädetty tuomareille velvollisuus jatkuvaan ammattitaitonsa ylläpitoon ja kehittämiseen. Valtiotyönantajan velvollisuus puolestaan on taata tuomioistuimille sellaiset resurssit, että tuomareilla ja muulla henkilöstöllä on perustehtäviensä täyttämisen ohella mahdollisuus myös ammattitaitonsa kehittämiseen ja ylläpitoon. Tuomarit ja tuomioistuinten henkilökunta ovat tehtäviinsä hyvin sitoutuneita ja heidän työmotivaatioonsa vaikuttaa

myönteisellä tavalla myös se, että työ tarjoaa jatkuvan mahdollisuuden edelleen kehittää ammattitaitoaan.

Vasta nyt ensimmäistä kertaa laadittavan tuomioistuinten koulutusstrategian laatimisessa on lähdetty liikkeelle koulutustarpeiden ja tulevaisuuden haasteiden kartoituksella. Koulutussuunnittelussa on otettava huomioon, että tuomareiden koulutustarpeet eivät yleensä ole stabiileja, vaan uusien yhteiskunnallisten ilmiöiden johdosta alati, nopeasti ja osin vaikeasti ennakoitavalla tavalla muuttuvia. Siksi koulutussuunnittelu vaatii jatkuvasti sellaista asiantuntemusta, jota vain tuomioistuimen esittelijän tehtävässä tai tuomarin työssä toimineella henkilöllä voi olla. Tuomioistuinviraston organisaatiota vahvistettaessa tulisi siis koulutussuunnitteluun osoittaa myös virkoja, joiden kelpoisuusvaatimuksena on ylempi oikeustieteellinen korkeakoulututkinto ja käytännön kokemus lakimiestyöstä tuomioistuinlaitoksessa.

Yhteiskunnallisen kehityksen, kansainvälistymisen ja lainsäädännön monimutkaistumisen vuoksi tuomareiden ja tuomioistuinten henkilökunnan täydennyskoulutukselle asetettavat vaatimukset ovat viime vuosikymmeninä selvästi kasvaneet. Täydennyskoulutuksen on siksi tarjottava jatkuvasti kattavat mahdollisuudet päivittää osaamistaan kaikilla tuomarin tehtäviin kuuluvilla keskeisillä osa-alueilla. Täydennyskoulutuksen on siten katettava kaikki keskeiset oikeudenalat ja vastattava myös tuomareiden ja tuomioistuinten henkilöstön käytännön tarpeisiin. Nykyinen koulutustarjonta on tarpeisiin nähden selvästi riittämätön.

Suurten ikäluokkien eläköitymisen myötä tuomioistuinlaitoksen palvelukseen on tullut ja tulossa myös muissa lakimiestehtävissä ammattitaitoaan kartuttaneita lakimiehiä, joilla on suuri tarve sellaiselle perehdyttämiskoulutukselle, jolla he saavuttavat tuomarin perustaidot. Pääliikkötuomareiden tehtävien määräaikaistaminen on lisännyt johtamiskoulutuksen tarvetta.

Koulutuslautakunnan ja tuomioistuinten toimesta on jo lähdetty selvittämään sitä, miten koulutusta olisi uudistettava ja kehitettävä niin, että kaikkiin keskeisiin tarpeisiin pystyttäisiin vastaamaan laadukkaalla ja vaikutuksellisella koulutuksella, joka myös pyrkisi – tuomarin riippumattomuuden asettamat vaatimukset huomioon ottaen – turvaamaan yhdenmukaisen ja samantasoisen lainkäytön maan kaikissa tuomioistuimissa. Yhdessä tuomioistuinten ja oikeusministeriön kanssa tehtävässä suunnittelussa tavoitellaan synergiaetuja ja resurssien säästöä kaikin mahdollisin tavoin.

Yllä kuvatuista syistä tuomarien ja tuomioistuinten henkilöstön koulutuksen suunnitteluun ja toteutukseen on osoitettava riittävät taloudelliset resurssit. Vaikka lautakunnan työ koulutusstrategian ja koulutuksen uudistamisen ja kehittämisen osalta on vielä kesken, on jo nyt on nähtävissä, että koulutustarpeet selvästi ylittävät koulutukseen käytettävissä olevat resurssit. Tämän vuoksi päätettäessä tuomioistuinviraston organisaatiosta ja henkilöstön määrästä tulisi varmistaa, että koulutuksen suunnitteluun on osoitettavissa riittävät henkilöresurssit ja koulutuksen toteuttamiseen riittävät taloudelliset resurssit.

Helsingissä, 25.10.2018

Kirsti Uusitalo
tuomarinkoulutuslautakunnan puheenjohtaja
Oikeusneuvos

